

13 XII 1981 r.

Wydarzenia mające miejsce w Polsce w latach 1980/1981 stanowiły punkt zwrotny w powojennej historii Europy Środkowo-Wschodniej. Lata osiemdziesiąte XX wieku przyniosły wiele znaczących zmian. Pogłębiające się załamanie gospodarki wywołane błędną polityką ówczesnej władzy przyczyniły się do podwyższenia od lipca 1980 roku ceny mięsa i jego przetworów oraz artykułów spożywczych i przemysłowych. Z pozoru błaha sprawa okazała się być iskrą wywołującą pożar, który wkrótce ogarnął całą Polskę. Latem 1980 roku kraj ogarnęła fala strajków. Siła protestów była różna w poszczególnych regionach Polski. Władze by zniwelować napiętą sytuację obiecały podwyżkę płac, zadeklarowały bezpieczeństwo strajkującym oraz demokratyczne wybory do rad zakładowych.

Pomimo obietnic strony rządzącej miały miejsce kolejne podwyżki, brakowało podstawowych produktów spożywczych i przemysłowych. Skutkiem sytuacji polityczno-gospodarczej było ustanowienie przez strajkujących robotników 17 sierpnia 1980 roku listy 21 postulatów wobec władz kraju. Historyczne już postulaty stały się przedmiotem negocjacji między strajkującymi, których reprezentował Lech Wałęsa a Komisją Rządową pod kierownictwem wicepremiera Mieczysława Jagielskiego. Uwieńczeniem negocjacji było podpisanie 31 sierpnia 1980 r. „Porozumień sierpniowych”, które dały początek dalszym działaniom opozycji, otworzyły drogę do organizacji związków zawodowych na terenie całego kraju, poczynwszy od Wybrzeża po Śląsk z Mazowszem i ziemią łódzką włącznie. Blokada informacyjna stosowana przez władze okazała się mało skuteczna. W następnych miesiącach miało miejsce zarejestrowanie w Warszawie przez Sąd Najwyższy organizacji NSZZ „Solidarność”. Sąd zatwierdził zmieniany parokrotnie statut organizacji i ostatecznie 10 listopada 1980 roku zarejestrował Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”. Po raz pierwszy w bloku wschodnim władza uznała niezależny od rządu i partii związek zawodowy. W efekcie po kilkunastu miesiącach od historycznego podpisania porozumień sierpniowych i po okresie kilkumiesięcznej, legalnej działalności NSZZ „Solidarność” w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 roku w Polsce wprowadzono stan wojenny. Powołano Wojskową Radę Ocalenia Narodowego z gen W. Jaruzelskim na czele, która niezgodnie z konstytucją zatwierdziła dekret o stanie wojennym.

Stan wojenny stanowi ważne zagadnienie dla osób zainteresowanych najnowszą historią Polski. Osoby poszkodowane w trakcie akcji pacyfikacyjnych w strajkujących zakładach, internowani czy uczestnicy antyreżimowych demonstracji publikują swoje wspomnienia związane z ówczesnymi wydarzeniami. Historycy natomiast wydobywają na światło dzienne rozmaite dokumenty i ustalają fakty opisujące poszczególne aspekty tego okresu. Jednocześnie w społeczeństwie trwa spór o ocenę tego co wydarzyło się w kraju nad Wisłą między 13 grudnia 1981 r. a 22 lipca 1983 r. Mimo, że od momentu rozpoczęcia „wojny polsko – jaruzelskiej” – jak określa stan wojenny czołowy polski historyk Andrzej Paczkowski – upłynęło 35 lat, polemiki nie słabną. W kwestii dochodzenia prawdy o stanie wojennym nie ma innej drogi jak systematyczne odkrywanie nieznanych jeszcze kart historii, analizowanie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, gromadzenie świadectw uczestników tych wydarzeń, które wzbogacają wiedzę o tym tragicznym dla Polski okresie.

Niniejsza wystawa powstała w oparciu o wybrane materiały archiwalne z zespołów Komitet Łódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Komitet Dzielnicowy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej Łódź Polesie, NSZZ „Solidarność” – zbiór materiałów ulotnych oraz wybraną prasę z dn. 11-14 grudnia 1981 r., która przechowywana jest w Bibliotece APŁ .